

Hegedűs Ferenc

Feladó: "Pál Bátornyi" <batonyi.pal@gmail.com>
Dátum: 2015. május 20. 13:56
Címzett: <polgarmester@retsag.hu>
Melléklet: felsövattai W I PÁL.doc; felsövattai W J I.doc
Tárgy: Fwd:
Tisztelt Polgármester Úr!

A felsövattai Wattay család több tagja is Rétságon is élt, lakott.

Rétságon is élt Wattay Pál és tevékenykedett a vármegye tisztviselőjeként, majd Pest-Pilis-Solt vármegye helyettes alispánjaként.

Én a családból Wattay János kuruc alispán, a Nógrád vármegyei kuruc nemesi felkelők első kapitánya szécsényi tevékenységét tartom a legfontosabbnak.

Kérem a család tevékenységének elismerését és megfelelő emlék állítását.

Üdvözlettel.: Bátornyi Pál

A(z) üzenetben nem található vírus.

Ellenőrizte: AVG - www.avg.com

Verzió: 2013.0.3495 / Vírus adatbázis: 4311/9823 - Kiadás dátuma: 2015.05.20.

BÁTONYI PÁL

Felsővattai Wattay I. Pál helyettes alispán

Felsővattai Wattay I. Pál 1661-ben lett Dunakeszi földesura, melyet I. Lipót király Bécsben november 16-án kelt adománylevelében erősített meg „Paul Vattay de Felső Vatta” részére.

Az újabb kutatásaim alapján a Wattay család fiúágon az Avar Birodalom 805. évi bukása után a Kárpát-medencében hatalomra jutott őseurópai eredetű vangar (venger) néven nevezett őskeresztény népesség uralkodóitól származik. Az első uralkodó Aba Ábrahám kagán-király (fehér hun, azaz kóny neve Ábrán) volt, aki 805. szeptember 21-én vette fel a római katolikus vallást és szentként (Szentábrahám települések) is tisztelték. Fia Kolba Izsák kán-király (fehér hun neve Kolon) volt. Másik fia Csaba Adorján (fehér hun neve Odurján) volt a székely katonaság megszervezője. A harmadik uralkodó Vata Sirák király (fehér hun neve Bátor, szeretett hangzós neve Vác, Vacs) volt. Róla nevezték el a mai Vatta települést is ahonnan a Wattay család származik. (Szeretet hangzóink megtalálhatóak a település neveken: Miskolc, Pécs, a keresztneveken: Ica, Marcsi, az állatoknál: cica, macska.) A negyedik uralkodó Aba Sámuel magyar király volt. A családból származik többek között az Esterházy, Illésházy, Báthori családok, vagy a vérszerződésben részt vett Huba vezér is. A Wattay név az őseurópai ba-va-pa rendszerből származik, ahol a „ba” nagyot (Bakony, Balti, Balaton, barom, liba), a „va” összekötőt (Dráva, Zagyva, Bódva), a „pa” kicsit, kezdetet (patak, pata) jelent, vagyis Bata nagy, Vata középső, Pata kicsi jelentésű.

I. Pál édesapja Wattay Gáspár, édesanyja Török Eötvös Katalin, akik az oszmánok által elfoglalt Eger és Vatta területéről költöztek Ónodra, majd a Nógrád vármegyei Pilinybe 1600 körül. Édesanyja halála után, édesapja feleségül vette Wattay Borbálát, akitől Gáspár és Péter fiai (ők Erdélybe települtek át) és Kata lánya (Thassy Gáspárné) születtek. A család evangélikus vallású volt.

Feltehetően az 1620-as évek elején született I. Pál. Iskoláit valószínűleg Szécsényben végezte, 1641. május 29-től Szécsényben Nógrád vármegyei esküdtnak választják meg. Itt ismerkedik meg Buday Bornemisza Bolgár Pál ügyvéd és Tholdy Anna lányával, akik Vác 1620. évi oszmán megszállása óta laknak Szécsényben. Az esküvő feltehetően 1651-ben volt, amikor felesége Anna édesapjától megkapja a Bács vármegyei Doroszlót (ma Doroslovo Szerbia, Vajdaság), Tataházát (ma Bács-Kiskun /a továbbiakban B-Kk/ megye, Bácsalmási járás) és Mátételkét (ma B-Kk megye, Bácsalmási járás). Házasságukból két gyermek születése ismert II. Pál (1667 és 1679 között Pest-Pilis-Solt vármegye kecskeméti járás szolgabírája), valamint János (1704-5-ben Pest-Pilis-Solt vármegye kuruc alispánja).

1654-től Szécsényben a vármegyei bíróság tagjaként dolgozik I. Pál. 1661. május 1-től Piliny zálogbirtokosa. 1661. november 16-tól (apósa halála után, annak birtokaiból) Kesző (ma Dunakeszi), Peszér (ma Kunpeszér, B-Kk megye, Kunszentmiklósi járás), Csömör (ma Pest megye, Gödöllői járás), Szentlőrinc (ma Budapest, XVIII., VIII., X. és XIX. kerület), Gubacs (ma Budapest, XX. kerület), Soroksár (ma Budapest, XXIII. kerület), Péteri (ma Pest megye, Monori járás), Oszlár (ma Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Tiszaújvárosi járás), Vány (ma Pest megye Bugyi észak, elpusztult), Szemcse (ma Pest megye, Pomáz, elpusztult) Alsó (ma Pest megye, Pomáz, elpusztult) és Felső Kovácsi

(ma Pest megye, Nagykovácsi, Budakeszi járás és Budapest II. kerület), Szolmár (ma Solymár, Pest megye, Pilisvörösvári járás), Borony (ma Pest megye, Csobánka, elpusztult), Garancs (ma Pest megye, Csobánka, elpusztult), Halom (ma B-Kk megye, elpusztult), Cszalot (ma B-Kk megye, elpusztult), Must (ma B-Kk megye, elpusztult) birtokosa. 1663. április 26-án birtokait megerősítő oklevélben újabb nevek Pomáz (ma Pest megye, Szentendrei járás), Kálloz (ma Budakalász, Pest megye, Szentendrei járás), Borosjenő (ma Pilisborosjenő, Pest megye, Pilisvörösvári járás), Kesző benne Sárfő (ma Dunakeszi és Budapest IV. kerület), Káll (ma B-Kk megye, elpusztult), Réh-bér (ma Solt, B-Kk megye, Kalo-csai járás), Tázlár (ma B-Kk megye, Kiskőrösi járás), Kiskőrös (ma B-Kk megye), Csan (?) találhatóak.

Dunakeszin ispáni központot működtetett, és innen irányította Pest-Pilis-Solt vármegyei birtokait, itt gyűjtötték be az adókat, terményeket és állatokat, majd továbbították Pilinybe, illetve Fülekre. 1662 és 1670 között többnyire Füleken tartózkodott és a birtokait innen irányította, valamint Pest-Pilis-Solt vármegye ügyeinek intézésében vett részt esküdtként. 1670-ben az oszmán támadások miatt Besztercebányára költözik, ahol házat is vett. 1672-ben ideiglenesen a vármegye helyettes alispánjaként dolgozott. Visszaköltözik Fülekre és vármegyei munkája elismeréséért 1681. április 10-én a vármegye helyettes alispánjává választották. 1682-ben szerepelt utoljára a vármegyei jegyzőkönyvekben.

Biztos, hogy jól ismerte a latin nyelvet, de németül és szlovákul is tudott. Többször ellovagolt Bécsbe birtokai ügyében. Tartotta a családi kapcsolatot mind a Kassa környékén, mind a Pozsonyban élő Wattayakkal. A közigazgatásban végzett munkája során sok ítéletet hozott és vizsgálatban vett részt megkövetelve a magyar jogszabályok betartását. Birtokain biztosította a vallásszabadságot és a magyar törvények betartását. Az oszmán hódoltságban lévő birtokaiban együttműködve a budai hivatalos szervekkel, katonáival megrendszabályozta a pesti szerbek túlkapásait és biztosította templomok, középületek, így Kőbányáról a kecskeméti református templom felépítését is. Dunakeszi területén, mint ispáni székhelyén biztosította a református lakosság gyarapodását, nagy raktárak, hodályok építését, jelentős halász központ kialakítását, átkelőhely üzemeltetését és feldolgozó kisipar, benne sörfőzde működtetését is. Ő kezdte meg birtokainak benépesítését magyar, német és szlovák telepesekkel, valamint szerb menekültekkel.

I. Pál halálának ideje nem ismert, de fia János és unokája István (II. Pál fia) 1701. augusztus 19-én Terbeléden (ma Szlovákia, Terbeľovce) megkötött egységükben néhaiként említik. Ott sorolják fel Nógrád vármegyei birtokaikat Piliny, Szarvasgede, Endrefalva, Csécsé, Herencsény, Nógrádmegyér, Cserháthaláp, Nógrádgárdony (Csitár), Mátraszőlős, Kistrév (?), Nagyrév (?), Told (Alsó és Felső), Kutasó, Cserhátszentiván, Almás (?), Kelecsény (Magyarnándor), Kishont vármegyében Fazekaszsaluzsány, Borsod vármegyében Vatta és Bács vármegyében még 20 települést.

Összességében Dunakeszi I. Pál birtokában az oszmán uralom ellenére jelentős fejlődésen ment keresztül.

BÁTONYI PÁL

A Wattay család Dunakeszit birtokló tagjai

2. rész Felsővattai Wattay János kuruc alispán és István kuruc zászlótartó

Felsővattai Wattay I. Pál halála után fia János és unokája István 1701-ben szerződést kötött birtokaik közös irányításáról.

Wattay János születésének adatai nem kerültek elő, de valószínűsíthető, hogy a 17. század közepén született. Iskoláit Szécsényben, Füleken és Besztercebányán végezhette, ahol szülei is laktak. Levelezése alapján jól ismerte a latin és a német nyelvet, de valószínűleg szlovákul is tudott. Műveltségére jellemző, hogy még Pécelről a Ráday család híres könyvtárából is kért kölcsön könyveket.

János 1676-ban Pest-Pilis-Solt vármegye esküdtje. 1680. április 12-én az oszmánok fogságába esett, 22 hónap után a szülei kérésére és jelentős költségére a rokon Vataj Lukács a nádor bizalmasa, illetve Thököly Imre fejedelem közbenjárásával szabadult. Első feleségétől Dorožffy Máriától két leánya (Anna, Okolicsányi Mátyásné és Katalin, Petrovay Lászlóné), míg második feleségétől Zolnay Judittól két fia (II. János, felesége Szemere Klára és III. Pál, felesége Szemere Krisztina), valamint egy lánya (Judit, Soós Ferencné) ismert. 1684-ben részt vett a sikertelen Buda elleni hadjáratban, ekkor tapasztalta a keresztény seregek oktan pusztítását a magyar lakossággal szemben („lengyeljárás”). 1686-ban a váci járás szolgabírájaként katonáival részt vett Vác, Pest és Buda oszmán uralom alóli felszabadításában és a magyar lakosság harcok előli elmenekítésében. A győzelem kivívását és a csapatok ellátását nagyban segítette helyismerete is. 1689-ben a Habsburg adminisztráció önkényeskedései miatt (a protestáns lakosság kiűldözése a városokból, hivatalokból, iparból és kereskedeleméből) lemond hivataláról.

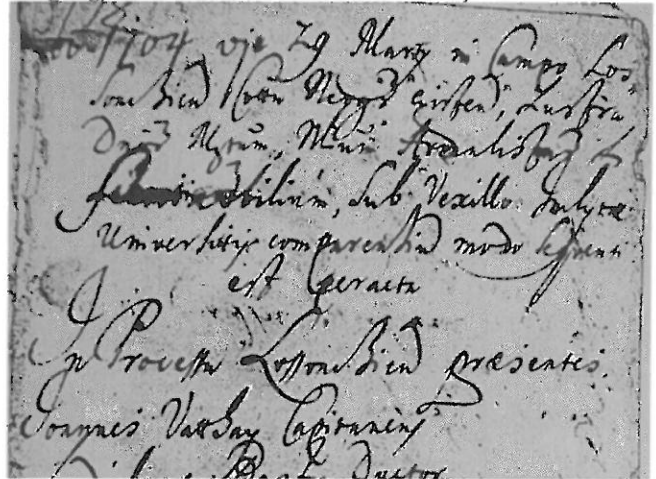
A Pest városa környéki birtokokat Dunakesziről, a Buda városa környékieket Nagykovácsiból, a nőgrádiakat Pilinyből igazgatták és megkezdtek apjával a betelepítéseket. Losonctól-Kiskőrösig telepítettek magyar, szlovák, német (birodalmi is) telepéseket és fogadtak be szerb menekülteket vallásra való tekintet nélkül. Bár a családnak korábban volt háza Budán és Vácon evangélikus vallásuk miatt nem tarthattak rá igényt, így Nagykovácsiban építtetett kúriát (ebből lett a családba beházasodásuk révén a Teleki, majd Tisza kastély). A fegyverváltságdíjat kifizették (több birtokot el kellett adniuk), birtokaikat ezek után I. Lipót 1691-ben megerősítette, a vármegye gyűlésein harcoltak a túlzott adóztatás és a katonai, illetve katolikus egyházi önkényeskedések ellen is. Nem csak elvették a protestáns templomokat, hanem egyetlen új templomot sem építhettek, sőt gyakran a temetőkbe sem engedtek nekik temetkezni.

1701-től János és a nagykörűvá vált István együtt igazgatták birtokaikat.

Wattay István az 1679-ben elhunyt II. Pál és Jánoky Mária egyetlen ismert gyermeke volt. Felesége Géczy Annától egy fia (Farkas, felesége Máriássy Klára) és egy lánya (Borbála, Róth Tamásné) ismert.

Az 1703. évi Pest-Pilis-Solt vármegyei adókirovás szerint a vármegyében János és István Dunakeszi, Pomáz, Budakalász, Csobánka, Nagykovácsi és Solymár községek, valamint Soroksár, Péteri, Gubacs, Szentlőrinc, Oszlár, Csömör, Szentmihály, Sencse, Garancs, Kiskovácsi, Rébél, Kall, Halom és Murcz pusztákat birtokolta.

A Habsburg adminisztráció önkényeskedései miatt mindketten csatlakoztak a kuruc szabadságharchoz. A Nógrád vármegyei kuruc nemesi felkelők első kapitánya lett János, míg István a zászlótartói beosztást kapta meg. János és István csapatával Rimaszombattól Zólyomig kísérték a munkácsi várat szabad elvonulás ellenében átadó német őrség tagjait és részt vettek a dunántúli hadjáratban.

Az 1704. március 29-i szemle névsora (részlet)

A dunántúli hadjárat alatt a pest-budai német-rác katonaság zaklatta a környék lakosságát ezért a nemesi felkelők egy része István vezetésével visszajött. Ekkor, az az özvegy Petrovay László a labanc Pest-Pilis-Solt vármegyei alispán, aki korábban János veje volt. Jánost a hadjáratot követően 1704. május közepén, Kecskeméten megválasztották Pest-Pilis-Solt vármegye első kuruc alispánjának.

